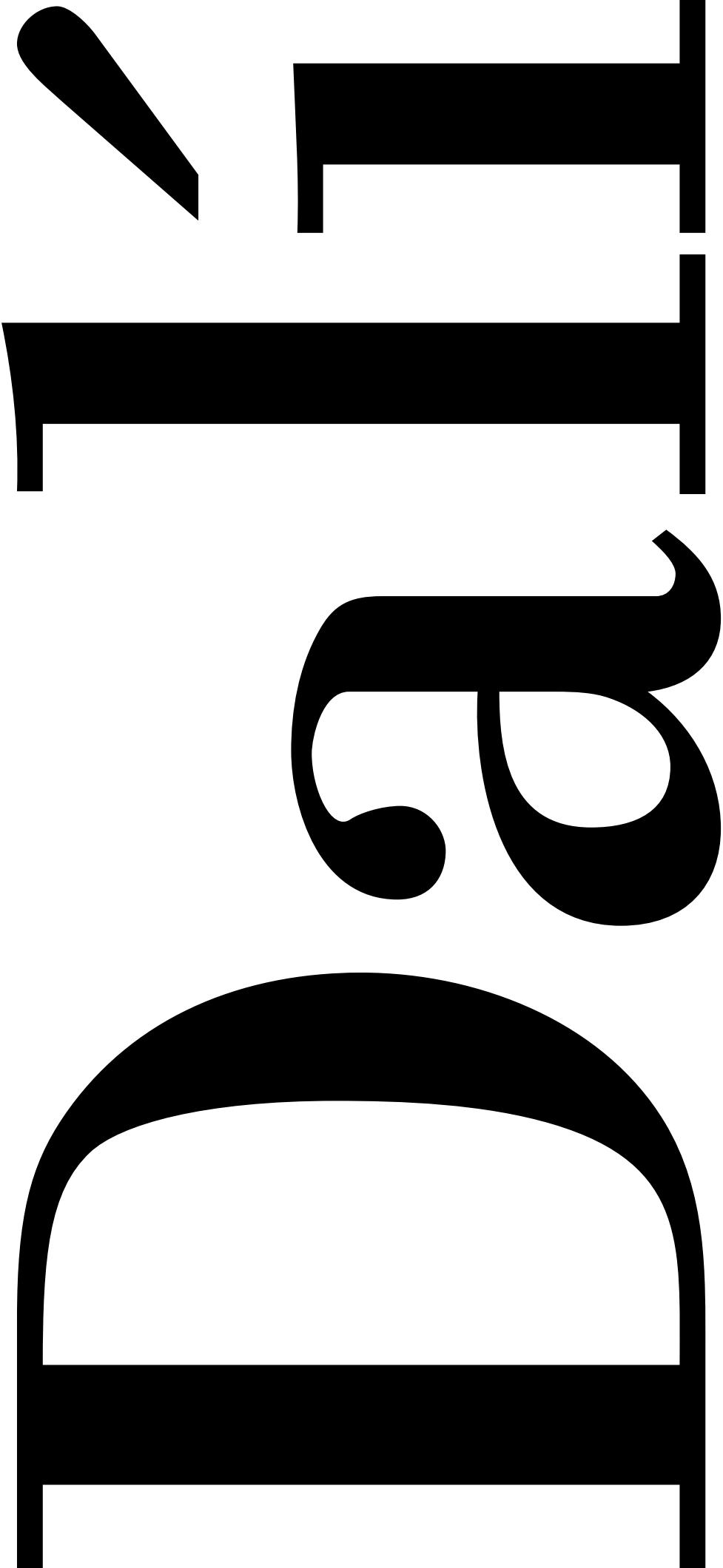

LITOGRÁFIAS DE
LOS EXCESOS
PANTAGRUÉLICOS

Dalí

LITOGRAFÍAS DE LOS EXCESOS PANTAGRUÉLICOS

Castellano ... 3

Valencià ... 6

English ... 9

Portada

La Inquisición y sus defensores (detalle). 1973

Colección particular

© Salvador Dalí, Fundació Gala-Salvador Dalí

VEGAP, Valencia, 2021

Dalí

LITOGRAFÍAS DE LOS EXCESOS PANTAGRUÉLICOS

Salvador Dalí reformuló la propuesta de Breton de que “la belleza será convulsiva o no será” para afirmar que “la belleza será comestible o no será”. Es evidente que en las (in)digestiones dalinianas no falta el delirio paranoico-crítico ni la estricta perversión. Las 25 litografías que Salvador Dalí realizó de *Los sueños caprichosos de Pantagruel* son, en buena medida, una *perversión* o, en términos menos inquietantes, una reinterpretación de algunos de los grabados de François Desprez sobre el fantástico libro de Rabelais.

Dalí asume la idea de Eugenio D'Ors según la cual “todo lo que no es tradición es plagio”. En multitud de ocasiones, el artista catalán retomó obras del pasado con la voluntad de *rehacer la Historia*; por ejemplo, en 1971 en París un homenaje a Durero con un conjunto de grabados

del artista alemán que él había elegido de la Biblioteca Nacional y sus propias creaciones en torno a Don Quijote. Dalí venaraba a Rafael y Giorgione, a Ingres o a Manet y no tuvo “escrúulos” al hacer copias de algunos de sus cuadros. Desprez y Rabelais fueron un *oportuno alimento* que “asimiló” Dalí con una actitud que hace recordar el relato de Borges *Pierre Menard, autor del Quijote*.

Los sueños droláticos ofrecen figuraciones de personajes cuyo contexto es la risa festiva del pueblo y, sobre todo, la experiencia del carnaval como transgresión autorizada. Los dibujos de Desprez, estrictamente grotescos, pasan por la *lupa paranoica* de Dalí para ofrecer “excesivas” deformaciones. Como advirtiera Bajtin, en su crucial estudio sobre la obra de Rabelais, “la lógica artística de la imagen grotesca ignora la superficie del cuerpo y no se ocupa sino de las prominencias, excrecencias, bultos y orificios, es decir, únicamente de lo que hace rebasar los límites del cuerpo e introduce al fondo de ese cuerpo. Montañas y abismos, tal es el

relieve del cuerpo grotesco o, para emplear el lenguaje arquitectónico, torres y subterráneos”.

“La naturalidad con que Dalí se apropió de los personajes satíricos de aquellos *Sueños Caprichosos de Pantagruel* –escribe Beatriz Fernández Ruiz–, es muy reveladora de su complicidad con la tradición grotesca representada por El Bosco y Brueghel. Tanto en las imágenes de Desprez como en las de Dalí se critican los pecados capitales sometiendo a las figuras a transformaciones grotescas, que tienen relación con la invención carnavalesca. La lujuria, la gula y la avaricia retratan descaradamente a estos personajes, apenas semihumanos”. Las *drolerías* o caprichos que Desprez realizó a partir de Rabelais son, literalmente, digeridas por Dalí que añade elementos que subrayan las dimensiones lúdicas y escatológicas, amplían la excitación y, por supuesto, da rienda suelta al exceso.

Fernando Castro Flórez / Comisario de la exposición

Dalí

LITOGRAFIES DELS EXCESSOS PANTAGRUÈLICS

Salvador Dalí va reformular la proposta de Breton que “la bellesa serà convulsiva o no serà” per a afirmar que “la bellesa serà comestible o no serà”. És evident que en les (in)digestions dalinianes no falta el deliri paranoic-crític ni l'estreta perversió. Les 25 litografies que Salvador Dalí va realitzar d'*Els somnis caprichosos de Pantagruel* són, en bona part, una *perversió*, en termes menys inquietants, una reinterpretació d'alguns dels gravats de François Desprez sobre el fantàstic llibre de Rabelais.

Dalí assumeix la idea d'Eugenio D'Ors segons la qual “tot el que no és tradició és plagi”. En multitud d'ocasions, l'artista català va reprendre obres del passat amb la voluntat de refer *la Història*; per exemple, en 1971 a París un homenatge a Dürer amb un conjunt de gravats de l'artista alemany que ell havia triat de la Biblioteca

Nacional i les seues pròpies creacions entorn del Quixot. Dalí veneraba a Rafael i Giorgione, a Ingres o a Manet i no va tindre “escrúpols” en fer còpies d’alguns dels seus quadres. Desprez i Rabelais varen ser un *oportú aliment* que “va assimilar” Dalí amb una actitud que fa recordar el relat de Borges, *Pierre Menard, autor del Quixot*.

Els somnis drolàtics ofereixen figuracions de personatges el context dels quals és el riure festiu del poble i, sobretot, l’experiència del carnestoltes com a transgressió autoritzada. Els dibuixos de Desprez, estrictament grotescos, passen per la *lupa paranoica* de Dalí per a oferir “excessives” deformacions. Com advertira Bajtin, en el seu crucial estudi sobre l’obra de Rabelais, “la lògica artística de la imatge grotesca ignora la superfície del cos i no s’ocupa sinó de les prominències, excrescències, embalums i orificis, és a dir, únicament del que fa depassar els límits del cos i introduceix al fons d’eixe cos. Muntanyes i abismes, tal és el relleu del cos grotesc o, per a emprar el llenguatge arquitectònic, torres i subterrànies”.

“La naturalitat amb què Dalí es va apropiar dels personatges satírics d'aquells *Somnis Capritxosos de Pantagruel* –escriu Beatriz Fernández Ruiz–, és molt reveladora de la seu complicitat amb la tradició grotesca representada pel El Bosco i Brueghel. Tant en les imatges de Desprez com en les de Dalí es critiquen els pecats capitals sotmetent les figures a transformacions grotesques, que tenen relació amb la invenció carnavalesca. La luxúria, la gola i l'avarícia retraten descaradament a aquests personatges, a penes semihumans”. Les *droleries* o capritxos que Desprez va realitzar a partir de Rabelais són, literalment, digerides per Dalí que afeg elements que destaquen les dimensions lúdiques i escatològiques, amplien l'excitació i, per descomptat, dóna curs a l'excés.

Fernando Castro Flórez / Comissari de l'exposició

Dalí

LITOGRAPHS OF PANTAGRUELIC EXCESS

Salvador Dalí reformulated Breton's proposal that "beauty will be convulsive or not at all" to assert, rather, that "beauty will be edible or not at all." It is evident that in these dalinian (in)digestions there is no shortage of paranoid-critical delirium nor is there lack of plain perversion. The 25 litographs that Salvador Dalí composed from *Los sueños caprichosos de Pantagruel* are, to a great extent, a *perversion*, or in less uncanny terms, a reinterpretation of some of François Desprez prints after the prodigious book of Rabelais.

Dalí picks up on Eugenio D'Ors's idea, according to whom, "everything that is not tradition is plagiarism. In countless occasions, the catalan artist has taken up works of the past with the will to *remake History*; for instance, in Paris, 1971, he paid homage to Durero with a

collection of prints from the German artist which he had selected himself from the National Library, combined with his own creations around the figure of Don Quixote. Dalí worshipped Raphael and Giorgione, Ingres or Manet, and he didn't have any "scruples" when making copies of some of his paintings. Desprez and Rabelais were a *timely nourishment* which Dalí "assimilated" in a manner that reminds of Borges's *Pierre Menard*.

The *drolatic dreams* offer figurations of characters whose "context" is the festive laughter of the people and, above all else, the experience of the carnival as an "authorized transgression." The paintings of Desprez, plain grotesque, pass through the paranoid magnifying glass of Dalí to offer us "excessive" deformations. As Bakhtin noted, in his crucial study on the works of Rabealais, "the artistic logic of the grotesque image ignores the surface of the body and doesn't deal but with the prominences, secretions, bloats and orifices, that is, only what goes beyond the limits of the body and introduce depth into that body.

Mountains and abysses, such is the context of the grotesque body or, to employ an architectonic language, towers and underground passages.”

“The naturality with which Dalí appropriated the satirical characters from those *Drolatique Dreams of Pantagruel*—writes Beatriz Fernández Ruiz—, is very revealing of his complicity with the tradition represented by El Bosco and Brueghle. Both in Desprez images as in those of Dalí there’s a critique of capital sins, submitting these figures to grotesque transformations, which relate to carnivalesque invention. Lust, gluttony, greed blatantly portray these characters, hardly semi-human.” The *droleries* or *capriccios* that Desprez created from Rabelais are, literally, digested by Dalí who adds elements that highlight their ludic and escathological dimensions, amplifying the excitation and, of course, giving free rein to excess.

Fernando Castro Flórez / Curator of the exhibition

Fundación Bancaja
Plaza Tetuán, 23. València

www.fundacionbancaja.es

